

РЕЦЕНЗИЯ

От: Проф. Валентина Боянова Петкова-Димитрова д.ф.н., Зам.-ректор по наука и акредитация, Медицински Университет – София, член на научно жури, включена със Заповед № РД-38-628/22.12.2021г на Ректора на Софийски Университет „Св. Климент Охридски“.

Относно: процедура по защита на дисертационен труд на тема: „Свързано със здравето качество на живот при пациенти с васкулити, асоциирани с антинеутрофилни цитоплазмени антитела, провеждащи биологично лечение“ от област на висшето образование– 7. Здравеопазване и спорт
Професионално направление – 7.3 Фармация Научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ на докторант маг. фармацевт Цветомир Марио Делийски, научни ръководители: Доц. д-р Емил Христов, дф и Доц. д-р Любомир Маринчев, дм.

Асистент Марио Делийски е роден 1973г. Възпитаник е на 142 Основно училище с ранно чуждоезиково обучение "Веселин Ханчев" - гр. София. През 2015 г. успешно завършва Фармацевтичен факултет на Медицински Университет – София и придобива магистърска степен по Фармация. Трудовият му път започва като консултант в аптека, преминава през ИАЛ където кандидатът е заемал следните позиции – главен експерт и ръководител отдел на различни звена. От 2016г. след конкурс е назначен за асистент във Факултета по Химия и Фармация на Софийски Университет „Св. Климент Охридски“, където работи и до сега.

Предоставеният ми дисертационен труд обхваща 145 стр. и е структуриран както следва: Въведение – 7 стр., Литературен обзор – 25 стр., Цели и задачи – 1 стр., Материали и методи – 8 стр., Резултати от собствени проучвания и анализи– 53 стр., Обсъждане на резултатите – 3 стр. , Основни изводи от дисертационния труд – 2 стр., Използвана литература – 39 стр., Приложения. Структурата на дисертационния труд, както и представения комплект материали на електронен носител е в съответствие с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ и включва следните документи: Заповед за зачисляване, заповед за отчисляване, автобиография, диплома за висше образование, дисертация, автореферат, удостоверение за положени изпити, декларация за авторство, справка за МНИ доктор, доклад за плагиатство, протокол за оригиналност на дисертационния труд, становище за оригиналност, инструкция за проверка на оригиналност, заповед за научно жури. Всички изискуеми документи са подредени прилежно и в съответствие с изискванията.

Темата, развита в дисертационния труд засяга една група редки заболявания - системните васкулити, които засягат различни органи и системи с различна степен на тежест в зависимост от размера, мястото и значението на засегнатите съдове. Разнообразието на тези заболявания изискват прилагането на мултидисциплинарен подход. Качеството на живот при стандартно лечение на васкулитите не отговаря на съвременните изисквания ето защо приложението на биологични лекарствени продукти за лечение на васкулитите е терапевтична новост и е от значителен клиничен интерес. Очаква се с тяхното прилагане да има значително подобряване на свързаното със здравето качество на живот при пациенти с диагноза васкулити, асоциирани с антинеутофилни цитоплазмени антитела. Това е доказателство, за актуалността на проблема, върху който са фокусирани проучванията на дисертанта.

Обзорната част така както е структурирана проследява същността на това рядко заболяване, като ни запознава със здравния проблем, възможните усложнения, оценка на уврежданията, терапевтичните подходи . В обзора се прави подробен анализ на проучванията по темата, публикувани до сега, което само по себе си представлява теоретичен принос в областта.

В обобщението на обзора се показва и избора на по-нататъшните проучвания в дисертационния труд, а именно липсата на проучвания относно свързано със здравето качество на живот (HRQoL) при пациенти със системни васкулити, асоциирани с ANCA и провеждали лечение с Rituximab. Цялостността и завършека на обзорната част очертава насочеността на по-нататъшните проучвания.

Формулирани са цел и шест основни задачи, които успешно са проведени в хода на собствените проучвания.

Използваният инструментариум включва двуцентрово, проспективно, наблюдателно, неинтервенционално, контролирано проучване в два периода. Основен метод е провеждането на „пряка индивидуална анкета“, със затворени отговори чрез попълване на въпросник SF-36 version 2 и въпросник EuroQol 5D в електронен формат. Посредством разнообразието в използваните методи, които умело са съчетани, за да се постигне набелязаната цел, е постигната и основната задача на един дисертационен труд - да се покаже, че дисертантът владее и прилага в практиката определени методични познания.

Получените резултати са демонстрирани в шест основни части – представителност на извадката и демографски характеристики на анализираната кохорта; клинични характеристики на изследваната група пациенти; оценка на здравния статус чрез инструмента EuroQol 5D-5L преди провеждане на биологично лечение; оценка на здравния статус чрез

инструмента EuroQol 5D-5L след провеждане на биологично лечение с Rituximab; Оценка на здравния статус чрез инструмента SF-36v2 Health Survey преди провеждане на биологично лечение; оценка на здравния статус чрез инструмента SF-36v2 Health Survey след провеждане на биологично лечение. Резултатите от отделните проучвания са интересни като самостоятелни проучвания, но в своята последователност и цялостност представляват изчерпателен анализ на рисковете и възможностите при провеждане на биологично лечение.

Формулираните изводи отговарят на набелязаните задачи, така че докторантът е изпълнил поставените си цел и задачи. Разработената дисертационна теза очертава извода, че провеждането само на конвенционално лечение не води до промяна във физическото функциониране, емоционалното състояние и усещането за общо здраве на пациентите. Биологичното лечение води до качествено и количествено подобрене на всички компоненти на физическото здраве – по всички показатели пациентите влизат в нормите за популацията.

Резултатите от дисертационния труд са публикувани в пет научни статии.

Приносите, които могат да се диференцират могат да бъдат групирани като:

- Научно-теоретични приноси:

1. За първи път в България се провежда систематично проучване на болни с васкулити, асоциирани с антинеутофилни цитоплазмени антитела, провеждащи биологично лечение.
2. За първи път в България се прави ретроспективен анализ на еволюцията на заболяването при пациенти с васкулити, асоциирани с антинеутофилни цитоплазмени антитела чрез стратификация и

оценка на клинична активност, измерена чрез скала за активност на васкулити BVAS –Persistent points.

3. За първи път в България се измерва свързано със здравето качество на живот при пациенти с васкулити, асоциирани с антинеутофилни цитоплазмени антитела, преди и след провеждане на биологично лечение чрез използването на общи инструменти.

- Приноси с научно-приложен характер

1. Разработен е оригинален протокол и дизайн на неинтервенционално, обсервационно, проспективно/ретроспективно проучване за измерване на свързано със здравето качество на живот при българска популация от пациенти с васкулити, асоциирани с антинеутофилни цитоплазмени антитела, преди и след провеждане на биологично лечение.
2. Измерването на свързаното със здравето качество на живот при пациенти с ААВ може да се използва за рутинен анализ на здравното състояние преди и след лечение.

- Приноси с потвърдителен характер:

1. Подобряването на свързаното със здравето качество на живот при пациенти с ААВ дава допълнителни аргументи за обосноваване на биологичното лечение като безалтернативно, въпреки относително високите разходи за лекарствена терапия.

Съгласно наукометричната справка за изпълнение на минималните национални изисквания, кандидатът надвишава изискуемите точки.

В заключение, дисертационният труд на тема: „Свързано със здравето качество на живот при пациенти с васкулити, асоциирани с

антинеутрофилни цитоплазмени антитела, провеждащи биологично лечение“ на асистент Цветомир Делийски, разработен с правилно поставени цел и задачи, с използване на адекватен методичен инструментариум и достоверна интерпретация в обсъждането на резултатите покрива изискванията за получаване на образователната и научна степен „доктор“. Предложеният проект за автореферат напълно отразява същината на труда.

Приемам, че трудът е самостоятелно дело на дисертанта и предлагам на почитаемите членове на научното жури да дадат своя положителен вот и да присъдят на маг.фарм. Цветомир Марио Делийски образователната и научна степен „доктор“.

16.02.2022г.

Рецензент:

София

/Проф. В. Петкова, д.ф.н./